

Виши научни сарадник/докторант https://doi.org/10.18485/iipe_rat_ukrajina.2023.ch2

Универзитет одбране

Број страница: 35–50

Школа националне одбране
„Војвода Радомир Путник“

E-mail: veljko_bлагоjevic_55@hotmail.com

boristoj@gmail.com

Рат у Украјини из угла професионалног војника¹

Вељко БЛАГОЈЕВИЋ и Борис СТОЈКОВИЋ

Апстракт

Чини се јасно да је Руска Федерација, сагледано у геостратешком контексту, у војну операцију у Украјини ушла невољно и да је на то била приморана јер Запад истрајава на политици НАТО отворених врата, без спремности да уважи забринутост Москве у погледу заштите виталних безбедносних интереса. После неуспеле стратегије застрашивања, Кремљ је ангажовао војне снаге са флексибилно постављеним циљевима, при чему су се, готово закономерно, читовала својства њихове стратешке културе. Реч је о неадекватној обавештајној припреми операције, слабој процени понашања актера у Украјини и Запада, као и готово потпуном изостанку офанзивних мера из области информационог ратовања. Кумулативно дејство ових фактора резултирало је неадекватним димензионисањем војних снага и њиховог ангажовања у почетној фази операције. Будући да рат има своје закономерности, чини се да је у случају Украјине предимензионисан утицај политике на војне послове, да војним професионалцима нису прецизно дефинисани циљеви и дата нужна али увек релативна слобода одлучивања. То је руководство Украјине делимично успело да искористи и војну интервенцију претвори у дуготрајнији оружани сукоб, уз свеколику подршку Запада.

Кључне речи: стратешка процена, стратешка култура, ангажовање војних ефектива, процена бојишта, циљеви ангажованих војних снага.

¹ Ставови изнети у чланку одражавају лични став аутора, а не институције у којој је запослен.

Уводна разматрања

Геополитички значај Украјине за Русију је огроман, али је такође значајан и за геостратешке интересе Запада. То је највећа држава у Европи, у којој се налази значајно велика руска популација, са приступом Црном мору. Украјина је била и једна од првих земаља Заједнице независних држава која је формирала независне оружане снаге и пријавила се за будуће чланство у НАТО-у и програм Партнерство за мир 1994. Као што Бжежински наглашава, Украјина је била средишња тачка руских империјалистичких амбиција у Европи, па је значај те земље природно препознат и у Москви и у Вашингтону. Штавише, губитак Украјине за Русију значио би и губитак приступа Европи и важним лукама на Црном мору, док би такође приморао земљу да преусмери спољну политику на централну Азију или Кавказ уместо на Европу. Бжежински даље објашњава да би чак и без балтичких држава и Пољске, ако би Русија некако успоставила своју ефикасну контролу над Украјином, опет постала моћан евроазијски хегемон који је у стању да доминира над несловенским становништвом у јужним и југоисточним деловима бившег Совјетског Савеза. Међутим, без Украјине Русија би била изгнана из Европе, присиљена да се бори против етничких и верских сукоба у својим регионима Кавказа.² Бжежински закључује да је, захваљујући украјинској упорности да преузме команду над совјетским војним јединицама ради формирања независних оружаних снага, као и својим инсистирањем да Совјетски Савез буде замењен лабавијом коалицијом држава у облику Заједнице независних држава, у великој мери дат допринос смањењу моћи постсовјетске Русије. Важан је значај Украјине и за НАТО и Сједињене Државе, али прекид добрих односа између Кијева и Москве није се догодио деведесетих година, како је Запад процењивао, већ је одложен за готово две деценије. Он је, још крајем прошлог века, препознао потенцијал француско-немачко-пољско-украјинске политичке сарадње подржане од стране САД, оцењујући да би она могла допринети повећању геостратешке тежине Европе. Допринос Украјине у овом аранжману представљао би важну карику у сузбијању руског утицаја у Европи.³

Наведени ставови се у савременим околностима често приписију само Бжежинском, али се може уочити да су се многи истакнути теоретичари са Истока и Запада бавили овом проблематиком и пре избијања

² За више о наведеном региону видети: Благојевић, В. и Пејић, И. (2021). Грузија као потенцијални „тројански коњ“ Запада на Кавказу. У: Петровић, Д. (ур.). *Конфликтне зоне на постсовјетском простору и регионална безбедност*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 321–344.

³ Bžežinski, Z. (2001). *Velika šahovska table*. Podgorica, Romanov, Banja Luka: CID, 82–115.

Украјинске кризе. Примера ради, Строб Талбот (*Strobe Talbott*) се деценијама бавио Украјином. Он је био свестан да „већина Руса види НАТО као остатак Хладног рата, инхерентно усмерен против њихове земље“.⁴ Талбот је проширење НАТО-а доводио у контекст својеврсног продужетка хладноратовских конфронтација.⁵ Џорџ Кенан (*George Kennan*) је био изричито против поменутих тежњи, сматрајући их беспотребном провокацијом Русије, оцењујући ратификацију првог постхладноратовског проширења од стране америчког Сената 1998. године као трагичну грешку која води новом хладном рату. Он је упозорио да ће овакав потез резултирати постепеним и крајње негативним реакцијама Русије.⁶ Слично њему, Џон Миршајмер (*John Mearsheimer*) је пре анексије Крима континуирано указивао да су САД (у настојању да прошире НАТО на исток, успоставе пријатељске односе са Украјином и ову земљу изведу из руске орбите) повећале вероватноћу избијања сукоба између нуклеарних сила и поставиле темеље за агресивну позицију Москве према Кијеву. Непосредно по анексији Крима, тврдио је да САД и европске савезнице деле одговорност за ову кризу, указавши да су амерички и европски лидери погрешили у покушају да Украјину претворе у западно упориште на граници Русије. Исто тако, подвукао је да би била још већа грешка наставити ову погрешно зачету политику, те је саветовао америчке и европске елите да напусте план „вестернизације“ Украјине и, уместо тога, учине ову земљу неутралним бафером.⁷ Додатно, Мајкл Манделбаум (*Michael Mandelbaum*) констатује да је ширење НАТО-а научило Русе двома лекцијама – да обећањима САД не треба веровати и да би Запад искористио попустљиву Русију.^{8,9}

⁴ Golen, S. *Russian Aggression as NATO Response Was Foreseen Decades Ago*, *Foreign Affairs Review*, <https://www.foreignaffairsreview.com/home/russian-aggression-as-nato-response-was-foreseen-decades-ago>, 23/11/2022.

⁵ Kieninger, S. *The Strobe Talbott Papers at the State Department's Virtual Reading Room*, *Wilson Center*, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/strobe-talbott-papers-state-departments-virtual-reading-room>, 23/11/2022.

⁶ Friedman, T. L. *Foreign Affairs; Now a Word From X*. *The New York Times*, 02 May 1998.

⁷ Детаљније у: Mearsheimer, J. *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, *Foreign Affairs*, <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/why-john-mearsheimer-blames-the-us-for-the-crisis-in-ukraine>, 22/11/2022, 77-90.

⁸ Бивши совјетски лидер Горбачов се јула 1990. године сагласио са приступањем уједињене Немачке Алијанси, након што му је тадашњи амерички државни секретар Џејмс Бејкер пружио уверавања да се НАТО неће померати даље од унутрашње немачке границе. Горбачов је са тадашњим немачким канцеларом Колом постигао договор да на територији бивше ДР Немачке неће бити размештено нуклеарно наоружање, као и да снаге НАТО-а могу бити распоређене на том простору само на привременој основи.

⁹ Michael Mandelbaum, *Mission Failure: America and the World in the Post-Cold War Era*, Oxford University Press, New York, 2016, 73.

Најчешће цитиран руски геополитичар Александар Дугин (*Александр Дугин*) дуже време најављује „планетарни двобој“ између таласократских сила, оличених у НАТО-у које предводе САД, и телуократски оријентисане Русије/Евроазије. Он сматра да је опстанак НАТО-а и процес његовог ширења на исток само наставак Хладног рата и да је суштински сукоб сила мора и копна неизбежан, што у великој мери и потврђује рат у Украјини.¹⁰ Српски експерт за Украјину Драган Петровић, годину дана пре почетка руске војне интервенције у Украјини, најављује ескалацију сукоба између Москве и Кијева. Он је тада тврдио да је Кијев добио подршку председника САД Џозефа Бајдена за непопустљив став према Русији.¹¹

Ангажовање врхунских теоретичара на сагледавању значаја Украјине могу показати кључну везу између науке и практичне политике код уређених држава. Будући да су геостратешки и геополитички интереси суштински непролазног карактера у међународним односима какве до сада познајемо, може се констатовати да избијање кризе и/или рат у Украјини нису изненадили одлучиоце ни на Истоку ни на Западу. Овај сукоб се суштински може окарактерисати као „угаони камен“ (Драган Симић) савремених и будућих међународних односа, чији ће исход несумњиво утицати на будућност не само евроазијског копна већ и међународних односа у целини.

Украјинска криза и НАТО политика „отворених врата“

Варшавски пакт је, услед бројних противуречности на којима је почивао, егзистирао на све ужим основама моћи током последњих деценија Хладног рата. Москва је перманентно губила економску, идеолошку и моралну привлачност, при чему се војна моћ издвајала као готово једино ефикасно средство за пројектовање моћи.¹² Слом Совјетског Савеза и распад Варшавског уговора лишава Русију и поменутог инструмента моћи, чинећи је рањивом на изазове који су уследили. Постхладноратовски период карактеришу настојања Алијансе да искористи повољан геополитички моменат и испуни „безбедносни вакуум“ у Централној и Источној Европи настао за њих изненадним

¹⁰ Дугин, А. (2009). *Геополитика постмодерне – Доба нових империја – Осврт на геополитику XXI века*. Београд: Никола Пашић, 14–16.

¹¹ Петровић, Д. (2021). Украјинска криза и украјинско-руски конфликт у перспективи? У: Петровић, Д. (ур.). *Конфликтне зоне на постсовјетском простору и регионална безбедност*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 235–254.

¹² Гедис, Џ. Л. (2003). *Хладни рат: ми данас знамо*. Београд: Clío, 406.

колапсом стратешког ривала.¹³ Они ће бити генерисани геостратешки мотивисаним потезима Алијансе усмереним на њено ширење, у складу са идејама офанзивног реализма.¹⁴ Политика НАТО „отворених врата“, утемељена на члану 10 Вашингтонског споразума, с правом се сматра једном од основних инструмената ширења атлантизма и утицаја САД.¹⁵

Суочен са озбиљном кризом идентитета у одсуству непосредне војне претње и у условима новонастајуће безбедносне архитектуре, НАТО по завршетку Хладног рата прави отклон ка либералном концепту кооперативне безбедности, с тим да предметну политику уграђује као један од његових основних садржаја. Елементи концепта кооперативне безбедности инкорпорирани су у први постхладноратовски стратешки документ – Стратегију дијалога и сарадње (самит у Риму 1991. године), док он и формално постаје део НАТО идентитета кроз наредни стратешки концепт – Стратегију кооперативне безбедности (самит у Вашингтону 1991. године).

Постхладноратовска проширења карактерише чињеница да су геополитички и геостратешки интереси везани за територијалну експанзију на постсовјетски простор преовладавали над критеријумом испуњености одговарајућих услова и стандарда.¹⁶ Доминантност

¹³ НАТО испрва не успева да одговори наглој промени стратешког окружења, те се за овај период везује унутрашње нејединство и конфузија око исказаних тежњи већине постсоцијалистичких држава Централне и Источне Европе за чланством и њиховим очекивањима да брзо буду примљене у Алијансу. Са друге стране, Алијанса није била спремна за предузимање исхитрених потеза, пошто државе „младе“ демократије нису биле зреле за пуноправно чланство, те би Алијанса таквим потезом инкорпорирала дестабилишуће елементе. Наведено према: Vukadinović, R., Čehulić Vukadinović, L. i Božinović, D. (2007). *NATO – Euroatlantska integracija*. Zagreb: Topical, 87–190.

¹⁴ Детаљније о тумачењу проширења НАТО-а у контексту овог наратива видети: Благојевић, В. (2022). *Моћ и сила: Србија и војни фактор у међународној политици*. Београд: Медија центар „Одбрана“, 329–344; Kotoulas, I. E. & Pusztai, W. *Geopolitics of the War in Ukraine*. Foreign Affairs Institute, <https://www.aies.at/download/2022/Geopolitics-of-the-War-in-Ukraine-FINAL.pdf>, 24/11/2022, 7–32.

¹⁵ Он гласи: „По једнодушном споразуму стране уговорнице могу позвати да приступи овом уговору ма коју другу европску државу која је у могућности да се залаже за начела овог уговора и допринеси безбедности северноатлантске области. Ма која држава тако позвана може постати уговорна страна тако што ће положити инструмент о своме приступању код владе САД. Влада САД обавестиће све стране уговорнице о предаји таквог инструмента о приступању“ (прев. аут). *The North Atlantic Treaty, NATO, 04 April 1949*.

¹⁶ Наведено се првенствено односи на достизање циљева под окриљем Акционог плана за чланство (енг. *Membership Action Plan – MAP*), као јединственог инструмента који је Алијанса увела 1999. године ради пуне контроле над процесом пријема нових чланица. Учешће аспирантске државе у *MAP* своди се на сагледавање напретка (на годишњем

геостратешких интереса је видљива на примерима прва два таласа проширења у постхладноратовском периоду. Бројни показатељи указују да су припаднице Вишеградске групе (Пољска, Чешка и Мађарска) релативно неспремне примљене у НАТО 1999. године.^{17,18}

Овај период карактерише узлазни тренд политичког дијалога и укупних односа НАТО-а и Русије, као и сарадње успостављене након њеног приступања Програму ПзМ 1994. године.¹⁹ Русија није имала довољно моћи да спречи приступање три бивше савезнице Алијанси и тиме се супротстави ширењу сфере утицаја САД у овом делу Европе. Она се са тиме посредно и сагласила, с обзиром на то да је Оснивачким актом НАТО–Русија практично отворен пут ка ширењу НАТО-а на исток.²⁰ Заузврат, Москви је обећана економска помоћ, сарадња у оквиру групе водећих економских земаља, док су у наведени документ уграђене гаранције НАТО-а да у новим чланицама неће распоређивати нуклеарно оружје и војне снаге на сталној основи.²¹

Други талас проширења Алијансе из 2004. године обухватао је пријем балтичких држава, Бугарске, Румуније, Словачке и Словеније и имао је далеко неповољније ефекте по руске стратешке интересе. Приступањем држава Балтика, НАТО је избио на границе Русије, задирући дубоко у њену бившу сферу утицаја. Москва није имала другог избора него да ова дешавања прими са нелагодом, пошто је квантум руске моћи, по сваком од чинилаца, и даље био далеко од нивоа који би омогућио одлучнији наступ. Мере на унутрашњем уравнотежењу још увек нису почеле да дају

нивоу) у оквиру сваког од кључних аспеката функционисања Алијансе (политички, економски, безбедносни, одбрамбени и правни). Наведено има за циљ достизање захтеваног нивоа способности земље аспиранта, како би, након пријема у НАТО, могла да пружи допринос у испуњењу његових основних задатака.

¹⁷ У овом смислу посебно се истичу проблеми у достизању интероперабилности и усвајању војних стандарда Алијансе, невољно извршавање обавеза које проистичу из пуноправног чланства и др. Наведено према: Vukadinović, R., Čehulić Vukadinović, L. i Božinović, D. NATO – Euroatlantska integracija, op. cit., 203.

¹⁸ Вишеградска група је интегрисана у савез свега 12 дана пре агресије на Срп, што им је био први велики тест чланства у НАТО-у. Пријем Мађарске је био кључан за НАТО, будући да би без територије, ваздушног простора и осталих капацитета ове земље на располагању било генерисано много више фриксија у припреми и извођењу операције.

¹⁹ Сараднички односи изграђивани на темељима Оснивачког акта НАТО–Русија (потписан 27.05.1997. године) и Савета НАТО–Русија (успостављен декларацијом са самита НАТО-а у Риму 2002. године).

²⁰ “Founding Action on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation”, NATO, 27 May 1995.

²¹ Gebel, A. „Nada iz prošlosti: 25 godina Osnivačkog akta NATO-Rusija”. DW, 27. maj 2022.

жељене резултате, те је Русија задржала релативно пасивну улогу, на штету властитих интереса.²²

Временом су напори на реформама довели до позитивних ефеката, што је пружио простор за самопозданију позицију Москве према Западу у заштити националних интереса, првенствено оних везаних за заустављање експанзије НАТО-а на исток. Кључни догађај представља 43. Минхенска безбедносна конференција 2007. године, када је председник Русије Владимир Путин (*Владимир Путин*) затражио равноправан статус у свим будућим преговорима и најавио да ће његова земља имати важну улогу у структурирању будућег глобалног мултиполарног поретка. Он је критиковао, као отворену провокацију, излазак НАТО-а на руске границе, упркос претходно датим гаранцијама да се он неће ширити преко и изван источних граница уједињене Немачке.²³ Уједно, предложио је успостављање нове глобалне безбедносне архитектуре, исказујући спремност Русије да, „у интеракцији са одговорним и независним партнерима, удружи напоре у изградњи праведног и демократског светског поретка који би обезбедио безбедност и просперитет не само за неколицину одабраних већ за све“.²⁴ Осећајући се искљученом из доминантних токова безбедносних интеграција у Европи, Москва је 2009. године покренула безуспешну иницијативу за споразум о новој европској безбедносној архитектури у којој би сви партиципирали.²⁵

Самит НАТО-а у Букурешту 2008. године био је по много чему значајан за Украјину и будућност односа са Русијом. Алијанса је одбила захтев Кијева да, заједно са Грузијом, добије сагласност за реализацију Акционог плана за чланство (*Membership Action Plan – MAP*). Председник Русије Владимир Путин је том приликом рекао америчком колеги Џорџу Бушу (*George W. Bush*) да је Украјина „непостојећа држава“. Упркос томе што су САД биле за Акциони план за чланство, Француска а посебно Немачка противиле су се провоцирању Москве приближавањем Украјине НАТО-у, тим пре што је војна интервенција Русије у Грузији била јасна демонстрација силе усмерена према Украјини и Западу.²⁶ Јачању

²² Наведено се првенствено односи на реформе усмерене на стабилизацију унутрашње политичке ситуације, као и економског и одбрамбеног сектора.

²³ Стојановић, М. „Шок у Минхену“. *Политика*, 12. фебруар 2007.

²⁴ *Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy*, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034>, 04/11/2022.

²⁵ Ејдус, Ф. (2012). *Међународна безбедност: теорије, сектори и нивои*. Београд: Службени гласник, 258; *The draft of the European Security Treaty*, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/6152>, 05/11/2022.

²⁶ Наведено према: Благојевић, V. (2016). *Potencijal politike neutralnosti Republike Srbije u savremenim međunarodnim odnosima*. U: Korać, S. T. (ur.), *Uticaj vojne neutralnosti Srbije na bezbednost i stabilnost u Evropi*. Београд: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 247–248.

анимозитета између Русије и Запада допринело је константно игнорисање и маргинализовање руских стратешких интереса, што је манифестовано и у наставку проширења НАТО-а.

Ток рата у Украјини: последица лоших стратешких процена?

Еволуцији односа у смеру крајњег заоштравања допринело је то што су САД и поједине земље НАТО-а имале кључну улогу у организовању преврата у Украјини 21. и 22. фебруара 2014. године, када су на власт доведене прозападне снаге.²⁷ Москва је реаговала за Запад изненађујуће ефикасним заузимањем и анексијом Крима, настављајући геополитичко надметање пружањем подршке проруски оријентисаном становништву Украјине.²⁸ Одсуство напретка под окриљем споразума из Минска, а поврх свега помоћ Запада у стратешком заокрету Украјине од политике неутралности ка уврштавању чланства у НАТО међу кључне циљеве националне безбедности, додатно су оптеретили односе Русије и НАТО-а, доприносећи даљој ескалацији Украјинске кризе.²⁹ Уочавајући негативан развој догађаја у Украјини, Москва настоји да примени стратегију застрашивања, организујући маневре са масовним ангажовањем људства и ратне технике у зони одговорности Централног, Западног и Јужног војног округа, као и у Белорусији где су се налазиле руске снаге на заједничким маневрима.³⁰ Једновремено, Русија покреће дипломатске иницијативе усмерене на сагледавање ефеката застрашивања ради постизања кредибилитета респектабилног преговарача са Западом, када је реч о безбедности и стабилности Источне Европе. Будући да није било адекватне реакције Запада, оправдано процењујући да време не ради за руске интересе, Москва се одлучује да покрене војну интервенцију у Украјини на основу процене да ће она представљати ништа више од наставка стратегије застрашивања, овога пута на територији суверене државе. У прилог овој тврдњи могу бити наведени циљеви војне интервенције („демилитаризација“, „денацификација“, заштита народа у

²⁷ Попов, Е. (2022). Постсовјетска Украјина: субјективно-објективни поглед на историју неуспеле државе. *Национални интерес*, год. XVII, vol. 42, бр. 2, 171.

²⁸ Гајић, А. и Рајић, Н. (2022). Геополитички оквир руске војне интервенције у Украјини. *Политика националне безбедности*, год. XIII, vol. 22, бр. 1, 128–129.

²⁹ *Стратегија националној безбедности Украјини*, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n2>, 14/10/2022.

³⁰ Стратегија застрашивања подразумева и одвраћање (према НАТО/Западу/ Украјини) и присилу (према Украјини). За више видети: Милковски, В. и Миљковић, М. (2022). Интеграција стратегије присиле и одвраћања – поуке из агресије на Савезну Републику Југославију 1999. године. *Политика националне безбедности*, год. XIII, vol. 22, бр. 1, 41–66.

Доњецку и Луганску, смена власти без намере да се окупира територија!?...), који су и на политичком плану недовољно дефинисани, а да не говоримо о војном професионалном нивоу, који за оружане снаге представља жељено крајње стање и у односу на то се димензионишу људски, материјални и организациони потенцијали неопходни за реално планирање реализације војне операције. Надаље, сви се можемо присетити снимака, објављиваних првих дана оружаног сукоба у Украјини, који су садржали непрегледне руске колоне оклопно-механизованих снага, које су више подсећале на маневре него на борбени распоред нападних операција у реалним условима.

Руске снаге су на територију Украјине ушле са више стратегијско-оперативних праваца: кијевски (са замисли да окруже главни град са северозапада из Белорусије и истока са територије Русије), харковски и донбаски правац, као и правац који са кримске основице изводи на Маријупол, Запорожје и Одесу. Претпостављена замисао подразумева нападну основицу у виду потковице, како је то навео Небојша Вуковић, са намером да се нападни правци конвергентно усмере према реци Дњепар и тиме доведу у оперативно окружење главнине украјинских оперативних снага лоцираних у добро утврђеним регионима Доњецка и Луганска.³¹

Као последица лоше процене борбене способности украјинских снага, уследила су ефикасна противоклопна заседна дејства и упорна одбрана на тактичком нивоу, која су деловала отрежњујуће за руско војно руководство.³² Истовремено, изостала је очекивана подршка руског и проруског становништва у великим градовима попут Харкова, Сумија, па и Кијева, што је последица лоше процене ефикасности антируске пропаганде и укидања проруских политичких партија, па и ефеката застрашивања које су примењивале десничарске организације у Украјини. Чини се да Русија не само што је потценила информационо деловање

³¹ За више о почетном распореду и дејствима руских снага видети: Вуковић, Н. (2022). Прилог критичкој анализи руске војне стратегије у рату у Украјини. *Српска ревија за европске студије*, вол. 1, бр. 2-3, 7-11.

³² Руске снаге су се фокусирали на заузимање насеља и градова, уместо да се усредсреде на маневрисање у простору ради реализације примарног војног задатка у сваком рату, а то је уништење главнине непријатељских снага. У насељеним местима их је по правили дочекивала добро организована одбрана, која је од сваког насеља чинила отпорну тачку која је успоравала темпо дејстава руских снага и кумулативно „трошила“ њихове људске ресурсе, без већих ефеката на реализацију кључних циљева операције. На овај начин је обезвређена предност у оклопним средствима, јер није било маневра у дубини непријатеља, којим би се остварили кључни продори са стратегијским значајем. Наведено према: Friedman, G. *How the Ukraine War May End*, <https://geopoliticalfutures.com/how-the-ukraine-war-may-end/>, 22/01/2023.

Запада у Украјини већ није предвидела ни гашење својих медија на Западу. Због тога се може рећи да је Москва на информационом плану била осуђена на дефанзиву (усмерену према сопственом становништву), ако је уопште и имала офанзивне намере у контексту стратешких комуникација.

Руске обавештајне службе су лоше предвиделе деловање Запада током војне интервенције у Украјини. Извесно је да нису очекивале нити толико јединство, нити ангажовање не само на санкцијама (које извесно нису добре за економски раст ЕУ) већ и на помоћи у наоружању и војној опреми Украјини. Овде се, донекле, могло очекивати ангажовање Запада у структурама НАТО-а, али је и Европска унија ангажовала широк спектар расположивих средстава, почев од дипломатских, економских, информационих, па све до војних, који укључују директну помоћ у наоружању и војној опреми, обуку критичних војних специјалности, подразумевајући и обуке и увежбавања читавих јединица оружаних снага Украјине.³³

Као посебно проблематична импликација погрешне стратешке процене показало се лоше димензионисање оперативних снага, како у погледу укупног бројног стања, тако и у организацији руковођења и командовања. Наиме, Русија је војну интервенцију покренула са око 100 борбених група, састава ојачаног батаљона, укупног бројног стања од 170 до 190 хиљада, заједно са доњецким и луганским снагама. То су снаге које су месецима пре ангажовања у Украјини биле ангажоване у масовним маневрима усмерених на застрашивање и, иако мотивисане, биле су такође уморне и исцрпљене. Наспрам њих су се налазиле стално нарастајуће снаге до око 700 хиљада украјинских војника. Извођењем офанзивних дејстава, посебно у почетним месецима рата, дошло је до градуалног умањења руских снага, које су већ током јуна 2022. године бројале око 142 хиљаде, када су украјинске снаге извршиле више таласа мобилизације и концентрације снага. Истовремено, умањивао се темпо офанзивних дејстава, борбени распоред руских снага је био све шири, а није било свежих снага чак ни за контролу заузете територије. Летња офанзива украјинских снага је приморала Москву да се одлучи на делимичну мобилизацију 300 хиљада војника, чиме се само приближно уједначило бројно стање сукобљених оружаних снага.³⁴

³³ За више о односу ЕУ према рату у Украјини видети: Благојевић, В. и Каравидић, З. (2022). Стратешко позиционирање Европске уније према рату у Украјини: између континуитета и промена. *Српска ревија за европске студије*, вол. 1, бр. 2–3, 67–94.

³⁴ Вуковић, Н. Прилог критичкој анализи руске војне стратегије у рату у Украјини, *op. cit.*, 18–22; Johnson, R. (2022). *Dysfunctional Warfare: The Russian Invasion of Ukraine. The US Army War College Quarterly: Parameters*, vol. 52, br. 2, 5–20; Zabrodskyi, M., Watling, J., Danylyuk, O. V. & Reynolds, N. (2022). *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from*

Други, не мање значајан стратегијски проблем руске војне интервенције био је изостанак јединственог руковођења и командовања операцијом у Украјини. Након украјинске летње офанзиве, тек се постављањем генерала Сергеја Суrowикина (*Сергей Суrowикин*) за главнокомандујућег руских снага у Украјини септембра 2022. године успоставља јединство командовања.³⁵ Због различите структуре и организационе културе руских снага, очигледно је да командант једног вида оружаних снага није био довољно високо позициониран у државној хијерархији, па је председник Русије поставио начелника Генералштаба, генерала Валерија Герасимова (*Валерий Герасимов*), за заповедника снага у Украјини јануара 2023. године.³⁶ Дакле, може се рећи да је било потребно скоро 11 месеци да се руско државно и војно руководство прилагоди реалности и своје ресурсе ангажује адекватно и у потпуности у организационом смислу. За савремено ратовање, то је изузетно дуг временски период.

Закључак

Објективни политички, логистички, информациони и људски ресурси су умногоме представљали ограничавајуће факторе за ангажовање руских оружаних снага у Украјини. Проток времена и след догађаја их је доводио у све неповољнију позицију у односу на противника, кога су потценили у погледу способности и мотивисаности за борбу. Такође су потценили спремност Запада да ефикасно помогне Украјину у наоружању и војној опреми, обавештајно, логистики, у обуци и на свеколике друге начине. Сматрали су да ће подршка НАТО-а, а поготово структура Европске уније, тежишно бити усмерена на политичком, дипломатском, економском и информационом плану, док се систематска и, за сада, истрајна војна подршка Украјини није очекивала.

Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022. London: Royal United Services Institute for Defence and Security Studies; Bartosiak, J. (2022). Lessons for Poland from the War in Ukraine. *Strategy and Future*, part 3, no. 11; Hird, K. et. al. *Russian Offensive Campaign Assessment*, Institute for the Study of War and AEI's Critical Threats Project 2022, <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensivecampaignassessmentdecember12,15/01/2023>.

³⁵ За више о његовом схватању савремених војних операција видети: Суrowикин, С. В., Кулешов, Ю. В. Особенности организации управления межвидовой группировкой войск (сил) в интересах комплексной борьбы с противником. *Военная мысль*, № 8, август 2017, 5–18.

³⁶ За више о схватањима руских војних теоретичара о комплексности савремених ратова и војних операција видети: Vuković, N. (2021). Konceptualizacija fenomena rata u savremenoj ruskoj vojnoj misli – doprinos generala Gerasimova. *Međunarodni problemi*, vol. 83, br. 2, 259–283.

У случају руске војне интервенције, могу се још једанпут потврдити и значајни теоријски конструкти. Један од њих је и начело стратешке анализе и процене, према коме се моћ једног субјекта међународних односа не треба разматрати само према њеним расположивим чиниоцима, већ и према онима који су недоступни. У случају руског војног ангажовања у Украјини, ово начело се недвосмислено потврђује. Дефицит у информационом деловању, заједно са фактором временског трајања војне операције, последично је довео у питање њен легитимитет. Сагледано са аспекта стратешке културе, може се констатовати да је руска војна интервенција у Украјини показала кључне позитивне и негативне карактеристике руске стратешке културе. Високи морални и борбени квалитети руског војника морали су још једанпут у руској историји да компензују лоше стратегијске процене и обавештајне припреме операција.

Руска војна мисао добро прати савремене карактеристике и физиономију рата, али реалност вођења операција у Украјини указује да постоје други проблеми који су кључно утицали на ток рата. Једноставно речено, стиче се утисак да руски генерали знају како треба да се води савремени рат, што су и доказали у својим научним и стручним радовима, али се чини да је политика константно „кочила“ њихово ангажовање, дајући им различита органичења, од самог назива „специјална војна операција“, преко упорног истрајавања на избегавању делимичне мобилизације, до преговора током извођења борбених дејстава и слично. Чини се да је руска страна у рату у Украјини тежишно усмерена на одвраћање НАТО-а, а тек секундарно на присилу према Кијеву. Тешко се може очекивати ефикасна победа у рату када је то секундарни стратешки циљ.

Чини се да је руска војна интервенција у Украјини још једанпут потврдила значај науке и примене њених постулата у војним пословима, барем када је реч о стратешким студијама. Погрешне стратегијске процене су пратилац ратова у историји људске цивилизације, али је правовремено реаговање и прилагођавање реалитету на терену једнако иманентно сваком ратном сукобу. Чини се да је у случају руског ангажовања у Украјини управо изостало правовремено прилагођавање на „ратну маглу“ на стратешком нивоу, што се може приписати руском политичком систему и стратешкој култури.

Библиографија

- Bartosiak, J. (2022). Lessons for Poland from the War in Ukraine. *Strategy and Future*, part 3, no. 11, 1–7.
- Blagojević, V. (2016). Potencijal politike neutralnosti Republike Srbije u savremenim međunarodnim odnosima. U: Korać, S. T. (ur.). *Uticaј vojne neutralnosti Srbije na bezbednost i stabilnost u Evropi*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 240–258.
- Bžežinski, Z. (2001). *Velika šahovska table*. Podgorica, Romanov, Banja Luka: CID. „Founding Action on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation“, NATO, 27 May 1995.
- Friedman, L. T. „Foreign Affairs; Now a Word From X.“ *The New York Times*, 02 May 1998.
- Gebel, Al. „Nada iz prošlosti: 25 godina Osnivačkog akta NATO-Rusija“. *DW*, 27. 05.2022.
- George, F. *How the Ukraine War May End*, <https://geopoliticalfutures.com/how-the-ukraine-war-may-end/>, 22/01/2023.
- Golen, S. *Russian Aggression as NATO Response Was Foreseen Decades Ago*, *Foreign Affairs Review*, <https://www.foreignaffairsreview.com/home/russian-aggression-as-nato-response-was-foreseen-decades-ago>, 23/11/2022.
- Hird, K. et. al. *Russian Offensive Campaign Assessment*, Institute for the Study of War and AEI's Critical Threats Project 2022, <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russianoffensivecampaignassessment-december-12>, 15/01/2023.
- Hooda, D. S. (2022). Fighting Conventional Wars: Lessons from the Ukraine Conflict. *Delhi Policy Group*, vol. 7, no. 20, 1–12.
- Johnson, R. (2022). Dysfunctional Warfare: The Russian Invasion of Ukraine. *The US Army War College Quarterly: Parameters*, vol. 52, br. 2, 5–20.
- Kieninger, S. *The Strobe Talbott Papers at the State Department's Virtual Reading Room*, Wilson Center, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/strobe-talbott-papers-state-departments-virtual-reading-room>, 23/11/2022.
- Kotoulas, E. I. & Pusztai, W. *Geopolitics of the War in Ukraine*, Foreign Affairs Institute, <https://www.aies.at/download/2022/Geopolitics-of-the-War-in-Ukraine-FINAL.pdf>, 24/11/2022.
- Mandelbaum, M. (2016). *Mission Failure: America and the World in the Post-Cold War Era*. New York: Oxford University Press.

- Mearsheimer, J. *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, 2014, Foreign Affairs, <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/why-john-mearsheimer-blames-the-us-for-the-crisis-in-ukraine>, 22/11/2022.
- Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy*, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034>, 04/11/2022.
- The draft of the European Security Treaty*, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/6152>, 05/11/2022.
- „The North Atlantic Treaty“, NATO, 04 April 1949.
- Vukadinović, R., Čehulić Vukadinović, L. i Božinović, D. (2017). *NATO – Euroatlantska integracija*. Zagreb: Topical.
- Vuković, N. (2021). Konceptualizacija fenomena rata u savremenoj ruskoj vojnoj misli – doprinos generala Gerasimova. *Međunarodni problemi*, vol. 83, br. 2, 259–283.
- Zabrodskiy, M., Watling, J., Danylyuk, O. V. & Reynolds, N. (2022). *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022*. London: Royal United Services Institute for Defence and Security Studies.
- Благојевић, В. и Каравидић, З. (2022). Стратешко позиционирање Европске уније према рату у Украјини: између континуитета и промена. *Српска ревија за европске студије*, вол. 1, бр. 2–3, 67–94.
- Благојевић, В. и Пејић, И. (2021). Грузија као потенцијални „тројански коњ“ Запада на Кавказу. У: Петровић, Д. (ур.). *Конфликтне зоне на постсовјетском простору и регионална безбедност*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 321–344.
- Благојевић, В. (2022). *Моћ и сила: Србија и војни фактор у међународној политици*. Београд: Медија центар „Одбрана“.
- Вуковић, Н. (2022). Прилог критичкој анализи руске војне стратегије у рату у Украјини. *Српска ревија за европске студије*, вол. 1, бр. 2–3, 3–50.
- Гајић, А. и Рајић, Н. (2022). Геополитички оквир руске војне интервенције у Украјини. *Политика националне безбедности*, год. XIII, вол. 22, бр. 1, 127–146.
- Гедис, Џ. Л. (2003). *Хладни рат: ми данас знамо*. Београд: Слио.
- Дугин, А. (2009). *Геополитика постмодерне – Доба нових империја – Осврт на геополитику XXI века*. Београд: Никола Пашић.
- Ејдус, Ф. (2012). *Међународна безбедност: теорије, сектори и нивои*. Београд: Службени гласник.
- Милковски, В. и Миљковић, М. (2022). Интеграција стратегије присиле и одвраћања – поуке из агресије на Савезну Републику Југославију 1999. године. *Политика националне безбедности*, год. XIII, вол. 22, бр. 1, 41–66.

- Петровић, Д. (2021). Украјинска криза и украјинско-руски конфликт у перспективи? У: Петровић, Д. (ур.). *Конфликтне зоне на постсовјетском простору и регионална безбедност*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 235–254.
- Попов, Е. (2022). Постсовјетска Украјина: субјективно-објективни поглед на историју неуспеле државе. *Национални интерес*, год. XVII, вол. 42, бр. 2, 171–184.
- Стојановић, М. „Шок у Минхену“. *Политика*, 12. фебруар 2007.
- Стратегија националној безпеки Украјини*, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n2>, 14/10/2022.
- Суровикин, В. С., Кулешов, Ю. В. „Особенности организации управления межвидовой группировкой войск (сил) в интересах комплексной борьбы с противником.“ *Военная мысль*, № 8, 08, 2017.

THE WAR IN UKRAINE FROM THE POINT OF VIEW OF A PROFESSIONAL SOLDIER

Veljko BLAGOJEVIĆ and Boris STOJKOVIĆ

SUMMARY

It seems clear that the Russian Federation, viewed in a geostrategic context, entered the military operation in Ukraine reluctantly and that it was forced to do so because the West insists on NATO's open door policy, without being ready to consider Moscow's concerns regarding the protection of vital security interests. After a failed coercion strategy, the Kremlin engaged military forces with flexibly set objectives, in manner that is fully in accordance with the main characteristics of their strategic culture. It is about inadequate intelligence preparation of the operation, poor assessment of the behavior of actors in Ukraine and the West, as well as the almost complete absence of offensive measures in the field of information warfare. The cumulative effect of these factors resulted in inadequate dimensioning of military forces and their engagement in the initial phase of the operation. Since war has its logic, it seems that in the case of Ukraine, the influence of politics on military affairs is exaggerated, that military professionals are not precisely defined goals and given the necessary but always relative freedom of decision in Russian case. The leadership of Ukraine partially managed to take advantage of these facts and turn the military intervention into a long-term armed conflict, with the full support of the West.

Keywords: strategic assessment, strategic culture, engagement of military forces, assessment of the battlefield, objectives of engaged military forces.